

Editörler

Prof. Dr. Abdullah Çolak - Doç. Dr. Mehmet Dirik

İSLAM HUKUKU II

Yazarlar

Doç. Dr. Ali Duman
Doç. Dr. Mehmet Dirik
Doç. Dr. Mehmet Özkan
Doç. Dr. Suat Erdoğan-
Dr. Öğr. Üyesi Abdülkadir Tekin
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Aydın
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Özdemir
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Orhan
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Turay
Dr. Öğr. Üyesi Murat Polat
Dr. Öğr. Üyesi Yunus Araz
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Balta

Editörler
Prof. Dr. Abdullah Çolak-Doç. Dr. Mehmet Dirik
İslam Hukuku II

ISBN: 978-605-9498-70-8

Kitapta yer alan bölümlerin sorumluluğu yazarlarına aittir

1.Baskı 2019

Bu kitabın basım,yayın ve satış hakları Lisans Yayıncılığa aittir.Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik,elektronik veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz basılamaz ve dağıtılamaz.

Milli Basım ve Yayın

Lisans Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Tahtakale Mah. Hicret Sokak No:8/A
Avcılar-İSTANBUL
e-posta : lisans@lisansyayincilik.com.tr
www.lisansyayincilik.com.tr

Önsöz

İslam, dinlerin sonuncusu olarak muhataplarına dünyevi sorumluluklarını bildirir, vahye bağlı kalınması halinde insanların hem dünyevî ve hem de uhrevî saadetlerini garanti eder. Vahyin ibadet ve davranış boyutuyla fıkıh ilmi ilgilenir. Çeşitli sebeplerle kendi doğal seyrinde oluşan ve tedvin edilip gelişim seyrine devam eden fıkıhın salt hukuka indirgenerek İslam hukuku ile birebir özdeşleştirilmesi gerçeği yansıtmaz. XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren önce Batılılarca sonra da Müslümanlarca kullanılmaya başlanan bir tabir olarak İslam hukuku, fıkıhın yalnızca hukukla ilgili bölümlerini, hukuki mahiyet taşıyan düzenlemelerini hukuki açıdan ele alıp değerlendirebilir.

İki kitaptan oluşan bu seri, öncelikle ilahiyat eğitimi alan lisans öğrencilerimize yardımcı olmak için hazırlanmıştır. Ancak her düzeyde eğitim gören ve çeşitli alanlarda ilgi duyan kesimlerin de ihtiyaçlarını belirli ölçüde karşılaması düşünülmektedir. İslam hukuku II kitabının bölümleri, lisans düzeyinde ilahiyat/İslami ilimler fakültelerinde okutulan ders içerikleri göz önüne alınarak belirlenmiş ve öğretim kolaylığı esas alınarak sıralanmaya çalışılmıştır. Bu kitap, lisans derslerinin müfredatını göz önüne alarak derslere fiilen girmekte olan, İslam hukuku anabilim dalı hocaları tarafından kaleme alınan bir giriş ve temel kavramlar ile eşya, borçlar, şirketler, devletler, anayasa, muhakeme, ceza ve malî hukuka dair bölümlerden oluşmaktadır.

İslam Hukuku II çalışmasında değişik üniversitelerdeki alanında uzman arkadaşların bir grup anlayışı içerisinde bölümlerini hazırlamalarından ve bu çalışmayı organize aşamasından baskı aşamasına kadar her aşamasını yürüten Lisans Yayıncılık ilgililerine teşekkür ederiz. Sonraki baskılarda dikkate alınmak üzere çalışma ile ilgili olarak gerek hukukla gerekse İslam hukukuna dair araştırmalarını sürdüren veya ilgi duyanların eleştiri ve önerilerini memnuniyetle dikkate almaya hazır olduğumuzu ifade etmek isteriz. .

İstanbul, 2019

Editörler

Prof. Dr. Abdullah Çolak-Doç. Dr. Mehmet Dirik

İÇİNDEKİLER

Önsöz	III
GİRİŞ	15
Bölüm 1	
İSLAM BORÇLAR VE EŞYA HUKUKU	
(GİRİŞ VE TEMEL KAVRAMLAR)	
	29
1.1. İslam Borçlar ve Eşya Hukukunun Fıkıh Literatüründeki Yeri	30
1.2. İslam Borçlar Hukukunun Yapısı ve Temel Özellikleri	33
1.3. İslâm Borçlar ve Eşya Hukukunun Temel Kavramları	35
1.3.1. Mal Kavramı	35
1.3.2. Ayn, Deyn ve Menfaat Kavramları	37
1.3.3. Milk (Mülkiyet) Kavramı	42
1.4. İslâm Borçlar Hukukunda “Borç”, “Borç İlişkisi” ve “Alacak Hakkı”	43
1.5. Borcun Unsurları	47
1.6. Borcun Kaynakları	47
1.6.1. Akit	48
1.6.2. Haksız Fiil	53
1.6.3. Sebepsiz Zenginleşme	54
1.6.4. Kanun	54
1.7. Borcun Türleri	55
1.8. Borcun İfâsı	56
Yararlanılan Kaynaklar	59
Bölüm 2	
ÖZEL BORÇ İLİŞKİLERİ-I	
	65
2.1. Bey‘/Satım Akdi	66
2.1.1. Meşruiyeti	66
2.1.2. Tarifi	68

2.1.3. Satım Akdine Dair Terimler	68
2.1.4. Satım Akdinin Kuruluşu ve Rükünleri	70
2.1.4.1. Taraflar	70
2.1.4.2. İcab ve Kabul	71
2.1.4.3. Satım Akdinin Konusu (Mahal)	73
2.1.4.4. Semen	75
2.1.5. Satım Akdinin Hükümü	76
2.1.6. Satım Akdi Türleri	76
2.1.7. Satım Akdinin Sonlandırılması (İkâle)	80
2.2. Sarf Akdi	81
2.2.1. Şartları	82
2.3. Selem	82
2.3.1. Meşruiyeti	84
2.3.2. Selem Akdinin Şartları	85
2.4. İstisnâ'	86
2.4.1. Meşruiyeti	87
2.4.2. Şartları	88
2.4.3. Hükümü ve Niteliği	88
2.5. Hibe (Karşılıksız Bağış)	89
2.5.1. Hükümü	90
2.5.2. Şartları	91
2.5.3. Hibeden Rucû'	91
Yararlanılan Kaynaklar	93

Bölüm 3 **ÖZEL BORÇ İLİŞKİLERİ-II**

97

3.1. İcâre	98
3.1.1. İcâre Akdinin Meşruiyeti	98
3.1.2. İcâre Akdinin Tarifi ve Mahiyeti	99
3.1.3. İcârenin Unsurları	100
3.1.3.1. İrade Beyanı	100
3.1.3.2. Ücret	101
3.1.3.3. Kiraya Verilen Şey	102
3.1.4. İcârenin Çeşitleri	103
3.1.5. İcâre Akdinin Hükümleri	104
3.1.6. İcâre Akdinin Sona Ermesi	105
3.2. Âriyet	106
3.2.1. Âriyet Akdinin Meşruiyeti	107
3.2.2. Âriyet Akdinin Tarifi ve Mahiyeti	107

3.2.3. Âriyetin Çeşitleri	108
3.2.4. Âriyet Akdinin Hükümleri	109
3.2.5. Âriyet Akdinin Sona Ermesi	111
3.3. Karz	111
3.3.1. Karz Akdinin Meşruiyeti	111
3.3.2. Karz Akdinin Tarifi ve Mahiyeti	112
3.3.3. Karz Akdinin Hükümleri	112
3.3.4. Karz Akdinin Sona Ermesi	114
3.3.5. Süftece	115
3.4. Vedâ	116
3.4.1. Vedâ Akdinin Meşruiyeti	116
3.4.2. Vedâ Akdinin Tarifi ve Mahiyeti	117
3.4.3. Vedâ Akdinin Hükümleri	118
3.4.4. Vedâ Akdinin Sona Ermesi	120
3.4.5. Usulsüz Vedâ	120
Yararlanılan Kaynaklar	121

Bölüm 4
ÖZEL BORÇ İLİŞKİLERİ-III
(SELEM-REHİN-KEFÂLET-HAVÂLE) **125**

4.1. Rehin	126
4.1.1. Meşrûiyeti	129
4.1.2. Rehin Akdinin Kuruluşu	129
4.1.3. Rehin Akdinin Şartları	129
4.1.4. Rehin Akdinin Hükümleri	130
4.1.5. Rehin Olan Malın Mülkiyetinden Faydalanma	132
4.1.6. Rehinle İlgili Harcamalar	133
4.1.7. Rehin Akdinin Sona Ermesi	133
4.2. Kefâlet	134
4.2.1. Kefâlet Akdinin Meşruiyeti	135
4.2.2. Kefâlet Akdinin Unsurları ve Rükünleri	136
4.2.3. Kefâlet Çeşitleri	137
4.2.4. Kefâletin Şarta Bağlanması (Muallâk bi'ş şart)	138
4.2.5. Kefâletin Şartları	139
4.2.6. Kefâletin Hükümü(Hukukî Sonucu)	142
4.2.7. Kefâletin Sona Ermesi	143
4.3. Havâle	145
4.3.1. Havâlenin Kısımları	145
4.3.2. Havâlenin Şartları	148

4.3.3. Havâle ile Kefalet Arasındaki Farklar	149
4.3.4. Havâlenin Hükümleri	149
4.3.5. Havâlenin Sona Ermesi	151
Yararlanılan Kaynaklar	153

Bölüm 5 **MUHAYYERLİKLER**

157

5.1. İrâdî Muhayyerlikler	159
5.1.1. Şart Muhayyerliği	159
5.1.1.1. Muhayyerliğin Mülkiyete Etkisi	162
5.1.1.2. Muhayyerliğin Sonlandırılması	162
5.1.1.3. Karşı Taraf Yokken Muhayyerliğin Sonlandırılması	163
5.1.1.4. Şart Muhayyerliğinin Miras Yoluyla İntikali	164
5.1.1.5. Şart Muhayyerliğin Varlığı Konusunda Tarafların İhtilaf Etmeleri	165
5.1.1.6. Malının Telef Olması	165
5.1.1.7. Akdin Tarafı Olmayan Birisi için Muhayyerliğin Şart Koşulması	165
5.1.2. Tayin Muhayyerliği	166
5.1.3. Nakit Muhayyerliği	168
5.1.4. Vasıf Muhayyerliği	168
5.2. Hükmi Muhayyerlikler	169
5.2.1. Ayıp Muhayyerliği	169
5.2.1.1. Feshi Gerektiren Ayıp	170
5.2.1.2. Ayıp Muhayyerliğinin Gerçekleşme Şartları	171
5.2.1.3. Ayıp Sebebiyle İade Şartları	172
5.2.1.4. Ayıp Muhayyerliğinin Akde Tesiri	173
5.2.1.5. Ayıp Muhayyerliğinin Miras Yoluyla İntikali	174
5.2.2. Görme Muhayyerliği	175
5.2.2.1. Görme Muhayyerliğinin Vakti ve Şartları	175
5.2.2.2. Görme Muhayyerliğinin Akde Tesiri	177
5.2.2.3. Görme Keyfiyeti:	177
5.2.2.4. Görme Muhayyerliğini Sonlandıran Durumlar	178
5.2.3. Meclis Muhayyerliği	179
5.3. Diğer Muhayyerlikler	180
Yararlanılan Kaynaklar	181

Bölüm 6
AKİTTE ŞART/CA'LÎ ŞARTLAR **183**

6.1. Ta'likî Şartlar	184
6.2. Takyidî Şartlar	185
6.3. İzâfî Şartlar	187
Yararlanılan Kaynaklar	189

Bölüm 7
FAİZ VE KARABORSA (İHTİKÂR) **193**

7.1. Faiz	193
7.1.1. Faiz ve Çeşitleri	194
7.1.2. Kur'an'da Faiz	198
7.1.3. Sünnet'te Faiz	200
7.1.4. Vade Farkı	203
7.1.5. İslam Hukukçularına Göre Faizin İlleti	204
7.1.6. Faizin Yasaklanma Sebepleri	206
7.1.7. Devlet Faizi ve Negatif Faiz	207
7.1.8. Dâru'l-harbte Ribâ İçeren (Fâizli) Muâmeleler	209
7.1.9. Günümüzde Faizle İlgili Yapılan Tartışmalar	211
7.2. Karaborsa/İhtikâr	213
7.2.1. Karaborsa/İhtikâr'ın Kapsamı ve Gerçekleşme Şartları	214
7.2.2. Kur'an ve Sünnet'te Karaborsa/İhtikâr'ın Yasaklanması	215
7.2.3. Karaborsacılığın Müeyyidesi	217
7.2.4. Narh (Tes'ir)	218
7.2.5. İhtikârın Hükümü	219
7.2.6. İhtikâra Konu Olan Mallar	219
7.2.7. Stoklamanın İhtikâr Sayıldığı Süre	220
Yararlanılan Kaynaklar	222

Bölüm 8
ŞİRKET ÇEŞİTLERİ **227**

8.1. İslâm Hukuku'nda Şirket Hukuku ve Şirket Çeşitleri	228
8.1.1. Şirket Çeşitleri	229
8.1.2. Akit Şirketinin Rüknu	233
8.1.3. Akit Şirketinin Sıhhat Şartları	234
8.2. Akit Şirketinin Çeşitleri	234

8.2.1. Mufâvada Ortaklığı	236
8.2.2. İnan Ortaklığı	238
8.2.3. Vücûh (İtibar) Ortaklığı	243
8.2.4. İş-Sanat (A‘mâl-Ebdân) ve Taahhüt Ortaklığı	244
8.2.5. Mudârame Ortaklığı	246
8.2.5.1. Mudâramenin Tarifi ve Dayandığı Deliller	246
8.2.5.2. Mudârame Çeşitleri	249
8.2.6. Ziraat Ortaklığı (Müzâraa)	253
8.2.6.1. Ziraat Ortaklığının Kapsamı ve Delilleri	253
8.2.6.2. Müzâraanın Rukun ve Sıhhat Şartları	254
8.2.6.3. Ziraat Ortaklığının Şartları	254
8.2.6.4. Ziraat Ortaklığından Doğan Hükümler	255
8.2.6.5. Ziraat Ortaklığının Feshine Yol Açan Durumlar	256
8.2.7. Bağ-Bahçe Ortaklığı (Müsâkât)	256
8.2.8. Ağaç Dikim Ortaklığı (Muğârâse)	259
8.3. Şirket Akdinin Feshini Gerektiren Sebepler	261
8.4. Şirket Akitlerini Sona Erdiren Sebepler	261
Yararlanılan Kaynaklar	263

Bölüm 9 DİĞER ŞİRKET TÜRLERİ

265

9.1. Emek ve Sermaye Şirketi (Mudârebe)	266
9.1.1. Meşruiyeti	268
9.1.1.1. Kur’andan Delilleri	268
9.1.1.2. Sünnetten ve Sahabe Kavlinden Delilleri	270
9.1.1.3. İcma ve Aklî Delil	272
9.1.2. Rükün ve Şartları	272
9.1.2.1. Siga / İcab ve Kabul	273
9.1.2.2. Taraflar	273
9.1.2.3. Sermaye / Re’sü’l-mâl	275
9.1.2.4. Kâr / Ribh	279
9.1.3. Sahih Mudârebe ve Hükümleri	282
9.1.4. Fasit Mudârebe ve Hükümleri	283
9.1.5. Mudâramenin Sona Ermesi	286
9.2. Ziraat Ortaklığı (Müzâraa)	286
9.2.1. Meşruiyeti	287
9.2.2. Rükün ve Şartları	288

9.2.3. Müzâraanın Yapılışı	291
9.2.3.1. Müzâraanın Halleri	291
9.2.3.2. Sahih Müzâraa'nın Hükümleri	292
9.2.3.3. Fasit Müzâraanın Hükümleri	295
9.2.4. Müzâraa'nın Sona Ermesi	296
9.3. Bağ-Bahçe Ortaklığı (Müsâkât)	296
9.3.1. Meşruiyeti	297
9.3.2. Rükün ve Şartları	298
Yararlanılan Kaynaklar	302

Bölüm 10 **DEVLETLER HUKUKU**

305

10.1. Devlet	307
10.1.1. Devleti Oluşturan Temel Unsurlar	308
10.1.2. Tarihî Süreçte İslâm Devleti	309
10.1.3. Devletin Hükmi Şahsiyeti	310
10.1.4. İslâm Devletinde Yönetim	310
10.1.5. İslam Devletinin Başkanı (Halife)	311
10.1.5.1. Devlet Başkanını Belirleme Yöntemleri	313
10.1.5.2. Devlet Başkanının Hakları	315
10.1.5.3. Devlet Başkanının Sorumlulukları	316
10.1.6. İslam Devletinde İstişare Kurumu (Şûrâ Meclisi)	316
10.2. Anayasa Hukuku	317
10.2.1. İslâm Devleti Anayasası	318
10.2.2. Medine Sözleşmesi	320
10.2.2.1. Medine Sözleşmesinin Kabul Edilme Süreci	320
10.2.2.2. Medine Sözleşmesinin Bazı Maddeleri ve Tahlili	321
10.3. Temel İnsan Hakları	325
10.4. Malî Hukuk	331
10.4.1. İslâm Devletinin Gelirleri	332
10.4.1.1. Müslümanların Malî Sorumlulukları	332
10.4.1.2. Gayrimüslimlerin Malî Sorumlulukları	333
10.4.1.3. Tüm Vatandaşların Ortak Malî Sorumlulukları	335
10.4.2. İslâm Devletinin Gelirlerinin Harcanma Yerleri	338
Yararlanılan Kaynaklar	340

Bölüm 11
İSLAM MUHAKEME (YARGI) HUKUKU **343**

11.1. Yargı Kavramı, Görevi ve İşlevi	344
11.2. Yargı Kuruluşları	345
11.2.1. Mahkemeler	345
11.2.1.1. Mahkemelerin Özellikleri	346
11.2.1.2. Mahkemelerin Görev ve Yetkileri	347
11.2.1.3. Mahkemede Görev Yapan Memurlar	348
11.2.2. Yargı Görevi Yapan Diğer Kuruluşlar	356
11.2.2.1. Mezâlim Mahkemeleri	356
11.2.2.2. Hisbe Teşkilatı	357
11.2.2.3. Şurta Teşkilatı	357
11.2.2.4. Askerî Mahkemeler	358
11.3. Muhakeme (Yargılama) Usulü	358
11.3.1. Dava (İddia)	358
11.3.2. Müdafaa (Savunma)	360
11.3.3. Muhakeme (Yargılama) ve Mürâfaa (Duruşma) Usulü	361
11.3.4. Hüküm	362
11.3.5. Kanun Yolları (Kararların Denetimi)	363
11.3.6. İspat Vasıtaları (Adlî Deliller)	363
Yararlanılan Kaynaklar	371

Bölüm 12
İSLAM CEZA HUKUKU **375**

12.1. Suç	377
12.1.1. Suçun Unsurları	378
12.1.1.1. Kanunî Unsur	378
12.1.1.2. Maddî Unsur	379
12.1.1.3. Mânevî Unsur	380
12.1.1.4. Hukuka Aykırılık Unsuru	380
12.1.2. Suçun Çeşitleri	380
12.1.2.1. Had Suçları	381
12.1.2.2. Kısas ve Müessir Fiil Suçları	382
12.1.2.3. Ta'zîr Suçları	383
12.2. Ceza	383
12.2.1. Cezanın Amaçları	384
12.2.1.1. Genel Önleme	384
12.2.1.2. Özel Önleme	385

12.2.1.3. Kefâret	386
12.2.1.4. Mağduriyetin Giderilmesi	386
12.2.2. Cezanın İlkeleri	387
12.2.2.1. Kanunîlik	387
12.2.2.2. Şahsîlik	388
12.2.2.3. Cezaların Umûmîliği ve Bireyselleştirilmesi	388
12.2.2.4. Suç-Ceza Dengesi	389
12.2.3. Cezanın Çeşitleri	389
12.2.3.1. Aralarındaki Bağa Göre Cezalar	389
12.2.3.2. Nitelikleri Yönünden Cezalar	390
12.2.3.3. Suçlara Göre Verilen Cezalar	390
12.3. Suçlar ve Cezaları	390
12.3.1. Had Suçları ve Cezaları	391
12.3.1.1. Zina Suçu ve Cezaları	392
12.3.1.2. Kazf Suçu ve Cezaları	393
12.3.1.3. Hırsızlık Suçu ve Cezaları	394
12.3.1.4. İçki İçme Suçu ve Cezaları	395
12.3.1.5. İrtidat Suçu ve Cezaları	396
12.3.1.6. Hirâbe Suçu ve Cezaları	397
12.3.1.7. Bağy Suçu ve Cezaları	398
12.3.2. Kıyas Suçları ve Cezaları	399
12.3.2.1. Kasten Adam Öldürme Suçunda Kıyas	399
12.3.2.2. Müessir Fiillerde Kıyas	401
12.3.3. Ta'zîr Suçları ve Cezaları	403
Yararlanılan Kaynaklar	406

